

12. Взаємозв'язок конкурентоспроможності та ефективності вітчизняного ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.expert.fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=160&catid=2&itemid=0](http://www.expert.fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=160&catid=2&itemid=0). – Заголовок з екрана.
13. Політика доходів и качество жизни населения [Текст] / под ред. Н. А. Горелова. – СПб.: Питер, 2003. – 653 с.
14. Статистична інформація Мінфін України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
15. Жуковська, А. Ю. Соціальні стандарти у сфері доходів населення та проблематика їх запровадження в Україні [Текст] / А. Ю. Жуковська // Акт. пробл. економіки. – 2009. – №11(101). – С. 181–189.
16. Норд, Г. Л. Порівняльний аналіз функціонування багаторівневих систем пенсійного забезпечення в країнах ЄС та можливості їх запровадження в Україні [Текст] / Г. Л. Норд, К. П. Черенок // Наук. праці. Економіка. Вид. ЧДУ ім. П. Могили. – 2010. – Т. 126. – Вип. 113. – С.47–53.
17. Ткаченко, Л. Г. Конкурентні межі зростання оплати праці в Україні [Текст] / Л. Г. Ткаченко // Демографія та соц. економіка. – 2008. – № 2. – С. 115–124.
18. Евростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/14_public/8_27052013_AP-EN.pdf. – Заголовок з екрана.
19. Балаева, Т. Третя українець не змогла оплатити комуналку [Електронний ресурс] / Т. Балаева // Вести-бізнес. – Режим доступу: <http://business.vesti-ukr.com/85067-kazhdyj-tretij-ukraїnec-ne-platit-za-kommunalku>. – Заголовок з екрана.
20. Національна економіка [Текст]: підручник. – К.: Каравела, 2008. – 416 с.
21. Маслова, О. И. О проблеме воспроизводства основных фондов и «инвестиционной составляющей» в цене [Текст] / О. И. Маслова // Вестн. МГУ. – 2007. – № 2. – С. 41–53.

Надійшла до редколегії 01.02.2016

УДК 339.727: 330.144.2

О. Д. Трифонова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Досліджено вплив глобалізації на формування та функціонування фінансових ринків. Проведено аналіз феномену глобалізації як фактора загальносвітового посилення відкритості та взаємозалежності країн, регіонів, підприємств. Виявлено взаємодію процесів інтернаціоналізації та транснаціоналізації світової економіки та трансформації фінансових ринків. Визначено позитивний та негативний вплив глобалізації на фінансові ринки.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, технологічні уклади, фінансовий ринок, фінансові інструменти, світове господарство.

О. Д. Трифонова

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, Украина

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ

Исследовано влияние глобализации на формирование и функционирование финансовых рынков. Проведен анализ феномена глобализации как фактора общемирового усиления открытости и взаимозависимости стран, регионов, предприятий.

Выявлено взаимодействие процессов интернационализации и транснационализации мировой экономики и трансформации финансовых рынков. Определено позитивное и негативное влияние глобализации на финансовые рынки.

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, транснационализация, технологические уклады, финансовый рынок, финансовые инструменты, мировое хозяйство.

O. D. Trifonova

Oles Honchar Dnepropetrovsk National University, Ukraine

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE FORMATION OF FINANCIAL MARKETS

The article studies the processes of transformation of world economic markets under the impact of globalization and regionalization. It is devoted to research the positive and negative signs of globalization of world financial markets. Globalization appears as a worldwide strengthening openness and interdependence of countries, national regions, individual companies, economic agents and individuals, communities and it is one of the leading, universal tendency of modern social and economic development. This phenomenon is not entered into purely economic framework, which, incidentally, can be said about various phenomena associated with regionalization, other processes of internationalization and global competition.

In a fundamental sense, globalization manifests to all spheres of socio-economic, ethno-cultural life and it produces as positive effects so as negative one on a global economic growth, with increasingly negative effects prevail. Formally, it increases the absolute and relative (in relation to GDP) the world trade of goods and services, and the growth of the movement of capital and labor.

Modern internationalization, which functionally fills the economic globalization and regionalization, is reflected on the conditions and directions of transformation of the global financial markets and on the movement mechanism of financial instruments, which gives the appearance of globalization of financial markets, the mechanism of formation of a global movement of financial instruments and regional mechanisms movement of financial instruments.

Globalization generates extent and nature of financial markets like a global, international, and regional in all over the world (this applies to both developed countries and countries of world periphery). Today, the internationalization of financial markets is an integral part of the mechanism of distribution and redistribution of resources. Moreover, such distribution and redistribution occur directly relating to goods (tangible and intangible) and services, cash, credit, and indirectly to the form of capital inputs.

Key words: globalization, internationalization, transnationalization, technological structure, financial market, financial instruments, global economy.

Постановка проблеми. Процес глобалізації чинить значний вплив на всі складові частини життя суспільства, найбільш явно він виявляється саме в формуванні та функціонуванні світових фінансових ринків. В умовах глобалізації економічного розвитку фінансовий ринок має забезпечувати фінансово-економічну стабільність країни, ґрунтуючись на ефективному використанні реальних інвестиційних потоків, що у свою чергу створює умови для оптимізації основних складників єдиного народногосподарського комплексу. Глобалізація впливає на взаємопроникнення та взаємозалежність країн, посилюючи тим самим розбіжність між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, що призводить до трансформації функціонування фінансових ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою дослідження послужили роботи вітчизняних та зарубіжних учених: С. Каплан, Д. Норткотт, М. Портер, Дж. Стиглиць, П. Герст, Г. Томсон, А. Кудрін, О. Білорус, О. Гопоненко, А. Гойко, З. Луцишин, П. Левчаєв, О. Мозговий, В. Новицький, Н. Стукало, Ю. Пахомов, О. Плотніков, С. Філіпенко, Л. Удовик.

Визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Велику кількість робіт та наукових досліджень було присвячено аналізу впливу глобалізації на формування та функціонування фінансових ринків, але це питання залишається відкритим тому, що має місце постійна зміна правил гри на фінансових ринках, підкріплена політичним та економічним впливом світових лідерів. До того ж постійні зміни в процесі обробки та передачі інформації роблять це питання відкритим та дискусійним.

Метою написання статті є виявлення процесів трансформації світових фінансових ринків під впливом глобалізації та регіоналізації, визначення позитивних та негативних проявів глобалізації на світових фінансових ринках. Для досягнення поставленої мети авторка застосувала методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу, діалектичного та історичного підходів. Методологічну основу дослідження склали праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, монографії та наукові статті.

Виклад основного матеріалу. Процеси формування та розвитку систем обігу фінансових інструментів пов'язані з сучасними проявами інтернаціоналізації, інтеграції національних відтворювальних систем. Глобалізація – загальносвітове посилення відкритості і взаємозалежності країн, регіонів, підприємств і співтовариств людей, одна з провідних тенденцій сучасного соціально-економічного розвитку. Вона виявляється в різних сферах: економічній, політичній, екологічній, культурній [1, с. 431].

Як відзначає О. Гапоненко, глобалізація в економіці виявляється передусім у тому, що:

- збільшується абсолютний та відносний рівень світової торгівлі товарами і послугами, а також зростають обсяги переміщення капіталу і робочої сили;
- відбувається зрощення ринків, організацій і окремих виробничих ланцюжків;
- економічні кордони держав стають дедалі більш прозорими [2, с. 12–17].

Глобалізація виявляється як загальносвітове посилення відкритості, а також взаємної залежності країн, національних регіонів, окремих підприємств, господарських агентів і фізичних осіб, співтовариств людей і є одна з провідних, універсальних тенденцій сучасного соціально-економічного розвитку. Феномен глобалізації не вписується в суто економічні рамки, що, до речі, можна сказати і про різноманітні явища, пов'язані з регіоналізацією, іншими процесами інтернаціоналізації та глобальної конкурентної боротьби, оскільки вона виявляється в різноманітних сферах зокрема економічній, соціально-політичній, міжнародно-стратегічній, екологічній, етнокультурній, причому виклики глобалізації – дуже жорсткі для будь-якого національного або навіть комерційного учасника міжнародних економічних відносин та світового господарсько-правового порядку [3, с. 3–18].

На думку Н. В. Стукало, розвиток людства наприкінці другого – початку третього тисячоліття зазнав потужного впливу глобалізації – процесу очевидного, але малодослідженого. Практично всі сфери життєдіяльності сучасної людини та функціонування суспільства у цілому відчувають досить конкретні наслідки «химерної» глобалізації. Причому цей вплив дедалі стає все більш відчутнішим для кожної окремої країни, кожної конкретної компанії та людини. Економічна ж та фінансова сфери взагалі стикнулися з невідворотними наслідками глобалізації, що спричинили появу їх якісно нового рівня – глобального. Економісти – вчені та практики – визнають і враховують у своїй діяльності фундаментальний факт глобалізації світогосподарсько-

го розвитку, проте навряд чи можна говорити про наявність науково обґрунтованих прогнозів щодо однозначності результатів глобалізації світового господарства [4].

З функціонального погляду, глобалізація справляє як позитивний, так і негативний вплив на світовий економічний розвиток, причому негативний вплив дедалі більшою мірою превалює. Формально глобалізація сприяє збільшенню абсолютного й відносного (стосовно обсягу ВВП) рівнів світової торгівлі товарами і послугами, а також зростанню переміщення капіталу і робочої сили. Проте таке «збільшення» передбачає консервацію рівнів виробництва високотехнологічної продукції країн, що не займають передових позицій за рівнем розвитку НТП. Часто відзначають, що внаслідок злиття ринків, структур, організацій, а також формування коопераційно-виробничих ланцюжків відбувається оптимізація розміщення продуктивних сил. Водночас така оптимізація означає «закріплення» за країнами глобальної периферії технологічно допоміжного статусу. Те ж саме можна віднести й на інший аргумент щодо прозорості економічних кордонів національних держав, їхніх угруповань з огляду на процеси інтернаціоналізації. Більше того, така «прозорість» інколи навіть підриває державний суверенітет окремих держав, що ніяк не сприяє стабільності зростання.

Сучасна інтернаціоналізація, яку функціонально наповнюють економічна глобалізація та регіоналізація, відбувається на умовах та напрямках трансформації світових фінансових ринків і механізму руху фінансових інструментів, яка набуває форм глобалізації фінансових ринків, формування глобального механізму руху фінансових інструментів та регіональних механізмів руху фінансових інструментів (див. рис. 1).

В основі означених процесів значною мірою лежать процеси техногенного характеру. Процеси ж глобалізації й розвитку інформаційних технологій (а це – одержання, переробка, передача всіх форм інформації) послужили, як відзначає

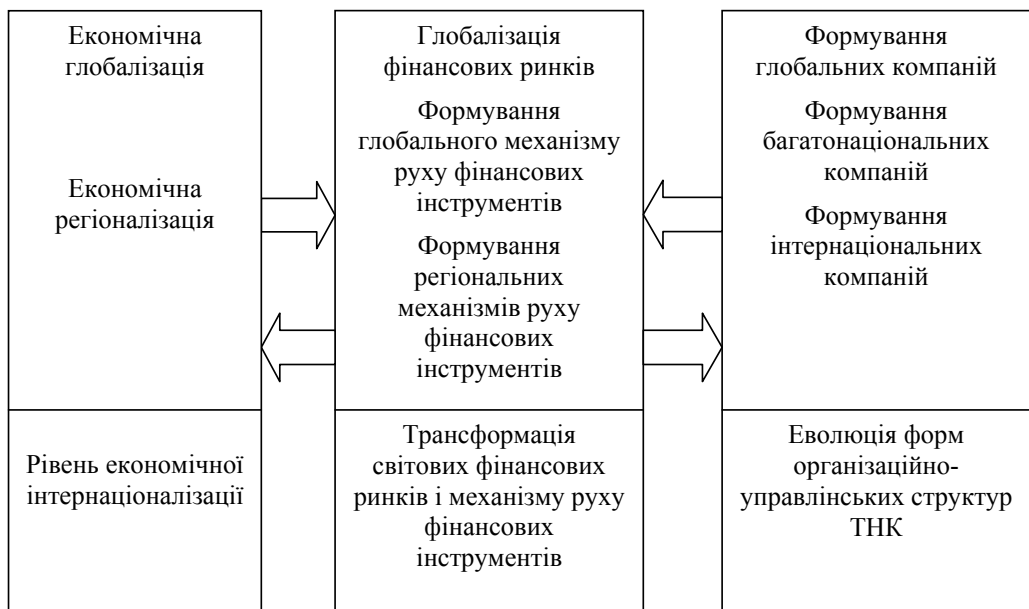

Рис. 1. Схема взаємодії процесів інтернаціоналізації / транснаціоналізації світової економіки та трансформації фінансових ринків

П. Левчаєв [5], каталізатором революційних зрушень і зміни парадигми мислення від індустріальної до постіндустріальної.

Принагідно зазначимо, що трансформація менталітету найбільших економічних гравців світових фінансів (зокрема, держав, транснаціональних корпорацій і банків та ін.) сформувала принципово інші фактори підвищення економічного зростання, що обумовили конфігурацію світових. Зазвичай зміна технологічних укладів у минулому не тільки визначала кардинальні зрушення в економічних відносинах суб'єктів, але обумовлювала стрибкоподібний науково-технічний розвиток і домінування вміло використовуваних можливостей країнами і їх сателітами. Досягнуте лідерство здебільшого закріплюється на десятиріччя й формує стандарти поведінки інших гравців у фінансовому полі [6, с. 35–41].

Співвідношення розподілу та глобальної конкуренції за умов інформаційного суспільства реалізуються не тільки за умов підвищеного попиту на інформаційно-насичену продукцію, а і нових реалій передачі такої продукції, яка здійснюється через електронні мережі. Феномен мережної економіки пов'язаний із існуванням п'ятого та шостого технологічних укладів, формуванням глобального електронного середовища з переважанням як найважливіших елементів продуктивних сил знань і інформації і прискореною динамікою між попитом і пропозицією. У такій економіці головні позиції займають комп'ютерні і інформаційні технології, засоби космічного зв'язку, глобальна ж інформаційна мережа є необхідною умовою їх існування.

Настання ери постіндустріальної економіки потребує конкретизації фінансових аспектів щодо формуючих її факторів. Найбільш розвинені економічні країни в останні десятиріччя сформували уклад постіндустріального суспільства.

Завдяки інформаційному компоненту економічної глобалізації, який зумовлює виникнення нових фінансових ринків, секторів специфічних банківсько-кредитних, страхувальних, транспортно-логістичних послуг, появу мережі диверсифікованих міжнародних організацій державної та недержавної природи відбувається лавиноподібне поширення інформації, що супроводжується появою нових суб'єктів міжнародного економічного життя, активізацією багатонаціональних корпорацій, що діють цілодобово і використовують нові інструменти, формуються потреби постійної модернізації інституційних систем [7, с. 65-72; 2, с. 12-17].

Усі ці явища та тенденції, взаємні функціональні відношення включають у себе і такі ендогенні щодо економічної сфери напрями, як політика, культура (передусім йдеться про культуру реалізації певних економічних функцій), спосіб життя, ідеологія, а також самі умови існування людського соціуму, оскільки на тлі процесів глобалізації навіть у наймогутніших країнах виникають побоювання за робочі місця, не кажучи вже про «ерозію» соціальних систем у найбільш широкому сенсі у країнах глобальної периферії. З огляду на це ситуація вимагає від усіх учасників світогосподарських відносин граничного напруження зусиль, інколи неординарних підходів, змістом яких є концентрація інтелектуально-інформаційних ресурсів у конкурентному середовищі.

Своєрідним «зворотним боком» інформаційної глобалізації є нові реалії руху капіталів, які не тільки супроводжують рух інформаційних та інтелектуальних ресурсів, але і створюють передумови для такого руху. Причому завдання конкурентної концентрації інформаційних ресурсів потребує застосування сучасної, інноваційно орієнтованої регулятивної стратегії залучення на національну терито-

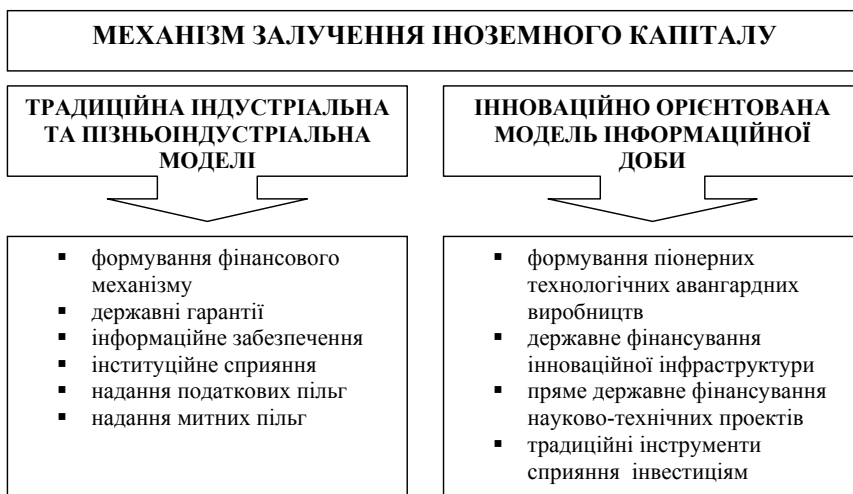
рію міжнародних капіталів. Умовно відмінності між традиційною та новою, перспективною, моделями зображено на рис. 2. До того ж на сучасній, глобалізаційній стадії розвитку міжнародних економічних відносин, світового господарства як системної цілісності можна говорити про перевагу такого джерела мобілізації капіталу, як формування «фінансових багатств», достатніх для започаткування бізнесу, порівняно з кредитом і внутрішнім накопиченням.

Зазначимо, сказане набуває значення за умов теперішнього різкого зростання фактора концентрації, функціональної ролі головних, як вважається, учасників роботи світового та регіональних ринків капіталу – ТНК і ТНБ, які, як відзначають в економічній літературі, реально контролюють понад 70% усіх міжнародних ринків товарів, послуг, технологій, капіталу [8, с. 2-5; 9, с. 54-57].

Глобалізація формує масштаби і характер розвитку фінансових ринків як у світовому, міжнародному, регіональному масштабах, так і в усіх країнах світу (це стосується і розвинутих країн, і країн світової периферії). Сьогодні інтернаціоналізація фінансових ринків – невід’ємний елемент механізму розподілу та перерозподілу ресурсів. Причому такий розподіл та перерозподіл відбуваються як безпосередньо стосовно товарів (матеріальних та нематеріальних) і послуг, грошових коштів, кредитних ресурсів, так і опосередковано, у вигляді капіталів, факторів виробництва.

Під час розгляду глобальних процесів інтеграції виникають вповні резонні питання щодо зближення та переплетіння фінансових ринків, а також ступеня ефективності процесів власне їх інтеграції. В плані оцінки «позитивів» інтеграції фінансових ринків слід відзначити такі потенційні переваги:

- а) зниження трансакційних витрат;
- б) збільшення рівня контролю за процесами;
- в) підвищення стабільності та зменшення небажаної ринкової волатильності та взагалі – ринкової нестабільності;
- г) підвищення рівня прибутковості фінансових ринків для їхніх агентів, і передусім за рахунок скорочення цінових ножиць – різниці між ціною продажу, з одного боку, і ціною купівлі – з іншого;

Рис. 2. Порівняння традиційної та інноваційної моделей залучення капіталу

д) збільшення обсягів ринкових операцій за рахунок максимізації торгів, яке, у свою чергу, приводить до економії на масштабі та зростання ринкової активності взагалі.

Водночас іншим аспектом проблеми є небезпека монополізації фінансових ринків, яка потенційно може призвести до зниження їх ефективності та підриву національних суверенітетів [10].

Із таких методологічних позицій, власне, і варто оцінювати місце фінансових ринків, модифікованих під впливом сучасної інтернаціоналізації, технологічного прогресу і пов'язаних практично з усіма сферами суспільної виробничої діяльності. Безумовно, фінансові ринки вписуються в логіку глобальної конкуренції та перерозподілу світових капітальних, валютно-фінансових ресурсів. Причому в контексті сучасного розвитку системи міжнародних економічних відносин та посилення тенденцій глобалізації слід погодитися з констатацією того факту, що домінуючі позиції на світовому інвестиційному ринку займають фінансові корпорації США.

Передумовами щодо процесів глобалізації, крім факторів гео економічного порядку є й науково-технічний розвиток, і передусім – інформаційна революція, яка шляхом створення і диверсифікації глобальних інформаційно-комунікаційних мереж забезпечує своєрідну технічну базу, функціональне підґрунтя для інтернаціоналізації капіталу, посилення конкурентної боротьби на світових ринках та створення єдиного глобального фінансового ринку. Фінансові ринки хоч і продовжують бути кардинально важливим елементом усієї фінансової інфраструктури (див. рис. 3).

Зауважимо, що на фоні кризових явищ, які стрімко розвиваються, засвоюючи нові технології, їх дієвість та стабільність певною мірою сумнівні, що доводить необхідність появи нових регулятивних підходів стосовно як національних, так і глобального ринків.

Інформаційні технології, з одного боку, створюють реальну можливість для різкого прискорення економічного, наукового, культурного розвитку планети, для об'єднання людства в співтовариство, що усвідомлює свої інтереси і відповідаль-

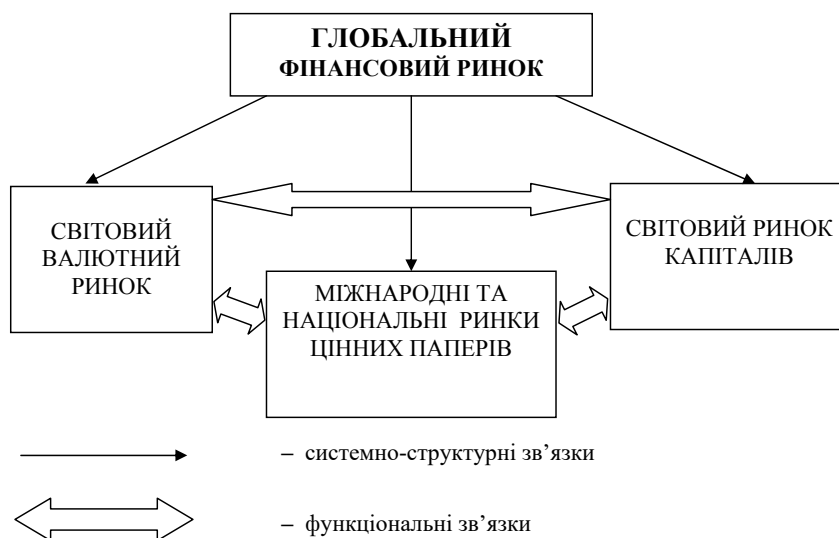

Рис. 3. Схематична структура глобального фінансового ринку

ність за долю світу, а з іншого – можуть стати знаряддям розділення світу і посилення конфронтації [11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасні умови глобально-конкурентного розвитку стимулюють інституційне регулювання до більшої інтеграції з традиційними ринковими інститутами, до проведення спільної політики у багатьох аспектах. Важливими особливостями становлення і функціонування мережної економіки, які зумовлюють характер розвитку фінансових систем є здатність мережних механізмів сприяти глобалізації ринків фінансів. Своєрідним «зворотним боком» інформаційної глобалізації є нові реалії руху капіталів, які не тільки супроводжують рух інформаційних та інтелектуальних ресурсів, але і створюють передумови для такого руху.

Дослідження сутності функціонування фінансових ринків як ефективного інструментарію акумулювання фінансових та інформаційних ресурсів, а також засобу проведення інноваційної політики у державі – суттєве питання сучасної міжнародно-економічної науки, а отже, вивчення впливу глобалізації на розвиток фінансових ринків може мати чимало перспектив.

Бібліографічні посилання

1. **Хрупов, Є.** Стратегія виходу українських компаній на міжнародний ринок капіталів у контексті глобалізаційних процесів [Текст] / Є. Хрупов // Тенденції розвитку національних фінансових систем за умов глобалізації: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-експерт. симп. – круглого столу УДУФМТ, 29 листоп. 2007 р. – К.: УДУФМТ, 2007. – С. 431–441.
2. **Гапоненко, А. Л.** Глобализация и информатизация экономики [Текст] / А. Л. Гапоненко // Политико-экономические системы мира. – С.Пб.: Мысль, 2008. – С. 12–17.
3. **Максимова, М.** Проблемы стабильности мировой экономики [Текст] / М. Максимова // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2004. – № 9. – С. 3–18.
4. **Стукало, Н. В.** Глобалізація світогосподарського розвитку: CUI BONO? [Текст] / Н. В. Стукало [та ін.]. – Д. : Інновація, 2013. – 324 с.
5. **Левчаев, П. А.** Постиндустриальная экономика: финансовые аспекты [Электронный ресурс] / П. А. Левчаев. – Режим доступа: http://www.finansy.ru/st/post_1289804104.html. – Загл. с экрана.
6. **Штанько, О. Д.** Формування фондових ринків в умовах глобальної конкуренції [Текст] / О. Д. Штанько // Зовнішня торгівля. Екон. безпека. – 2011. – №6. – С. 35–41.
7. **Борисов, С. М.** Мировая экономическая и валютная ситуация в 90-х годах [Текст]: Стат. обзорение / С. М. Борисов // Деньги и кредит. – 1998. – № 5. – С. 62–75.
8. **Казакова, Т. П.** Региональная интеграция стран в условиях глобализации [Текст] / Т. П. Казакова // Сиб. финанс. школа. – 2004. – № 3. – С. 2–5.
9. **Литовченко, С.** Экономике всех стран соединяйтесь? [Текст] / С. Литовченко // Деловые люди. – 2002. – №138. – С. 54–57.
10. **Буковинський, М. Г.** Біржові трансформації ринку [Текст]: монографія / М. Г. Буковинський. – К. : Основи, 1997. – 220 с.
11. **Porat, M.** The Information Economy: Sources and Methods for Measuring the Primary Information Sectors (Detailed Industry Reports) [Electronic resource] / M. Porat. – Washington, Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, D. C. 20402, 1997. – 210 p. – Режим доступу: <http://www.eric.ed.gov/> – Title from the screen.

Надійшла до редколегії 03.02.2016